

„Piiritu partnerluse“ piirid: Venemaa-Hiina piiri käsitus hiina sotsiaalmeedias*

Urmas Hõbepappel

SISUKOKKUVÕTE

Artiklis analüüsitakse Hiina ja Venemaa suhete ajaloolist dünaamikat, pöörates tähelepanu kahe riigi piiri väljakujunemisele ning sellega kaasnenud pingetele. Venemaa territooriumi laienemine Kaug-Itta on tähendanud Hiinal märkimisväärsed territoriaalseid kaotusi. Hiina oli sunnitud loovutama oma põhjanaabrile muu hulgas nii Amuuri jõe oru kui ka strateegiliselt tähtsa piirkonna, kus tänapäeval asub Vladivostoki linn. Uurimusest nähtub, et need ajaloolised vaidlused on sügavalt juurdunud Hiina kollektiivsesse mällu. Venemaad kujutatakse agressiivse ja reeturliku endise koloniaalriigina.

Artikkel annab ülevaate Hiina ja Venemaa poliitilis-diplomaatiliste suhete arengust ning Hiina veebiportaalides levivatest Hiina-Venemaa piiri puudutavatest narratiividest. Mitmed netikommentaatorid peavad praegust Hiina-Venemaa piiri ebaõiglaseks ja toovad välja erinevaid argumente, miks peaks piir olema kaugemal läänes. Räägitakse nii Vladivostoki ja Amuuri jõe oru tagastamisest kui ka piiri nihutamisest Jenissei jõe või isegi Uurali mäestikuni. Neid nõudeid põhjendatakse ajalooliste, õiguslike või utilitaarsete argumentidega. Muu hulgas heidetakse Venemaale ette mitmeid lepingurikkumisi ja rõhutatakse Venemaa suutmatust Ida-Siberi maavararikkeid alasid õiglaselt hallata.

Hiina ja Venemaa koostöö, mis on ajendatud pragmaatilisest huvist tasakaalustada Ameerika Ühendriikide ülemvõimu, põrkub Hiina avalikkuses levinud skepsise ja kohati isegi vaenulike hoiakutega Venemaa suhtes. Kuigi praegune Hiina-Venemaa strateegiline partnerlus on endiselt tugev, kujutavad lahendamata territoriaalsed vaidlused, vastandlikud ajaloolised narratiivid ja lahknevad rahvuslikud identiteedid potentsiaalset ohtu pikaajalise koostöö jätkusuutlikkusele.

* Artikkel põhineb Tartu Ülikooli Aasia keskuse raportil „Chinese netizens’ perceptions of the Sino-Russian border“ (vt: <https://aasiakeskus.ut.ee/et/uudis/raport-hiina-ja-venemaa-ajaloolistest-suhetest>).

MÄRKSONAD:

Hiina, Venemaa, piiritüli, ajalooline identiteet, narratiivid, Vladivostok

URMAS HÖBEPAPPEL *Tartu Ülikooli Aasia keskuse analüütik;
peamine uurimisvaldkond: Hiina poliitika.*

E-post: urmas.hobepappel@ut.ee

ABSTRACT

The limits of “boundless partnership”: the treatment of the Russia-China border on Chinese social media

This article analyses the historical and contemporary dynamics underpinning Sino–Russian relations, with particular attention to the territorial grievances articulated by Chinese netizens in relation to Russia. Historically, Russian expansion into the Far East resulted in considerable territorial losses for China, most notably the Amur River basin and the strategically significant city of Vladivostok. These historical grievances remain deeply embedded in Chinese collective memory.

The article gives an overview of Sino–Russian political engagement throughout history and examines the contemporary territorial narratives as expressed in online Chinese discourse. These discussions reveal a complex and ambivalent perception of Russia, shaped by a historical legacy of coercion and loss. Many Chinese commentators regard the current Sino–Russian border as unjust, advancing claims that certain parts of Siberia should belong to China. Such claims are justified through historical, legal, and utilitarian reasoning.

The analysis highlights an underlying tension between the pragmatic cooperation evident at the intergovernmental level and the more antagonistic perceptions prevalent among sections of the Chinese public. Overall, the findings suggest that while the current Sino–Russian strategic partnership remains resilient, unresolved territorial disputes and competing historical narratives continue to pose challenges to the sustainability of long-term cooperation.

KEYWORDS:

China, Russia, border dispute, historical identity, narratives, Vladivostok

URMAS HÖBEPAPPEL *Analyst at the University of Tartu Asia Centre;
Main field of research: Chinese politics*

E-mail: urmas.hobepappel@ut.ee

Sissejuhatus

1689. aasta augustis kogunesid Vene tsaaririigi ja Qingi keisririigi esindajad Nertšinski küla lähistel lagendikul, et esimest korda määratleda kahe riigi vaheline piir. Venemaa eesmärk oli saada oma valdusse ulatuslikud alad mõlemal pool Amuuri jõge, kuid jesuiitidest vahendajate abiga koostatud ladinakeelne Nertšinski leping määras piiri tükk maad lääne poole, kulgedes piki Stanovoi mäeahelikku. Pooled lahkusid kokkuleppega ning Hiina ja Venemaa vaheline piir jäi paika saja kuuekümne üheksaks aastaks. Kui toonane kokkulepe oleks jäänud kauemaks püsima, oleks praegu tõenäoliselt kogu Kaug-Ida Pekingi kontrolli all ning võiks ehk arvata, et Hiina ja Venemaa „piiritu partnerlus“ olekski siiras. Tegelikuses paikneb praegune Venemaa Föderatsiooni ja Hiina Rahvavabariigi (HRV) piir Stanovoi mäestikust umbes 1200 km idas, Hiina südamaa vahetus läheduses. Vähem kui kakssada aastat pärast Nertšinski kohtumist allkirjastatud Aiguni lepe (1858) ja sellele järgnenud Pekingi konventsioon (1860) tähistavad Venemaa koloniaalvallutuste algust, mille käigus hõivas Vene tsaaririik ulatuslikud alad Qingi riigi territooriumist ning Nertšinski leping tunnistati kehtetuks. Pärast Macau ja Hongkongi taasühendamist Hiina Rahvavabariigiga 20. sajandi lõpus on Venemaa ainus koloniaalvõim, kes ei ole Hiinalt võõrandatud alasid tagastanud. See asjaolu on hiinlastele hästi teada.

Käesolevas artiklis analüüsitakse Venemaa-Hiina piiriga seotud hoiakuid ja narratiive Hiina sotsiaalmeedias. Esmalt antakse ülevaade Hiina ja Venemaa suhete arengust 17. sajandist tänapäevani. Järgnevates osades uuritakse üksikasjalikult kahe riigi piiriküsimuste kajastamist Hiina internetiportaalides, keskendudes järjepanu Amuuri jõe orule, Vladivostokile, Heixiazi saarele, Leena jõe ümbrusele, Kesk-Aasiale ja Mongooliale.

Uurimusest selgub, et Venemaa koloniaalvallutuste tagajärjel tekkinud vimm ja alandustunne on sügavalt juurdunud hiinlaste kollektiivsesse mälli, mõjutades nende hoiakuid Venemaa ja venelaste suhtes. Vaidlusaluste territooriumide geograafiline lähedus Hiina poliitilisele keskmeele Pekingile muudab Kaug-Ida alade kuulumise Venemaale raskesti talutavaks. Mitmed autorid ja netikommentaatorid peavad praegust Venemaa-Hiina piiri ebaõiglaseks ning toovad välja eri põhjendusi, miks piir peaks olema kaugemal läänes. Räägitakse nii Vladivostoki ja Amuuri jõe oru tagastamisest kui ka piiri nihutamisest Jenissei jõe või isegi Uurali mäestikuni. Neid nõudeid põhjendatakse nii ajalooliste, õiguslike kui ka utilitaarsete argumentidega.

2025. aasta veebruaris, mil möödus kolm aastat Venemaa täiemahulisest sissetungist Ukrainasse, kordasid Xi Jinping ja Vladimir Putin taas, et kahe riigi vahelisel strateegilisel partnerlusel „ei ole piire“ (PRC State Council, 2025; Slodkowski ja Chen 2025). Ent hiina ühiskonnas laialt levinud narratiivid Venemaa koloniaalagressioonist õõnestavad seda hoolega kultiveeritud kuvandit. Nende ajalookäsitluste valguses mõjub Hiina ja Venemaa „piiritu partnerlus“ küünilisena. See on ajendatud pragmaatilisest huvist tasakaalustada Ameerika Ühendriikide globaalset ülemvõimu, kuid on vastuolus nii Hiina kollektiivse ajalookäsitluse kui ka minapildiga. Kuigi praegune Hiina-Venemaa strateegiline partnerlus näib tugev, kujutavad vastandlikud ajaloolised narratiivid ohtu Moskva-Pekingi lähedastele suhetele.

Hiina-Venemaa suhete ajalooline taust ja praegune olukord

Enne lääne poliitilise mõtte jõudmist Ida-Aiasse oli Hiina poliitiline kosmoloogia väga erinev lääne omast. Selle järgi asus Hiina kui Keskriik (*zhōng guó* 中國) maailma keskmes ega tunnustanud teisi riike endaga võrdväärseks. Rahvuse ja suveräänsuse mõisted olid hiinlastele tundmatud ning nende arusaam riigist ja kollektiivsest identiteedist oli määratletud iidse konfutsianistliku maailmavaatega. Riigipiirid ei olnud tähtsad, sest keiser valitses (vähemalt nominaalselt) kogu taevalust (*tiān xià* 天下). 18. sajandi keiserlikel kaartidel „ei ole Qingi riigi territooriumi kunagi kujutatud homogeense, eksklusiivse ja selgelt määratletud välispiiridega“, kirjutab Andy Hanlun Li (2022: 249). Säärane arusaam tekitas esimeste Hiinaga suhelnud Euroopa diplomaatide seas omajagu segadust ja venelased ei olnud siin erandiks (Snow 2023: 1–39). Kuigi 19. sajandi käigus hakkasid need põhimõtted tasahilju muutuma — muu hulgas võeti kasutusele läänelikud arusaamad geograafiast, geomeetriast ja kartograafiast (Li 2022) —, ei ole konfutsianistlik käsitlus maailmast Hiina ühiskonnas ja poliitilises mõttes tänini päris kadunud.

Nii Hiina kui ka Venemaa impeeriumi ajaloolised õigused Kaug-Ida territooriumile on vastuolulised. Enne impeeriumite laienemist neile aladele „kuulusid“ sealsed maad, metsad ja mäed türgi, mongoli ning tunguusi päritolu hõimudele, keda mõlemad suurriigid pidasid barbariteks. Kui sellest tõigast mööda vaadata, võib väita, et Hiina riigi ajalooline õigus Ida-Siberile on Venemaa omast tugevam. Keskriik „kontrollis“ Kaug-Ida alasid ammu enne, kui venelased neist aladest teadlikuks said — esimene

Hiina eelpost selles piirkonnas rajati juba Tangi riigi ajal (618–907) ning mongolite loodud Yuani riik (1271–1368) suurendas Keskriigi mõjuvõimu veelgi (Stephan 1994: 14–16). Ka 1644. aastal mandžude loodud Qingi riigi ajal ulatus Pekingi kontroll kaugele Ida-Siberi sisemaale.

Vene tsaaririigi esindajad sattusid esimest korda otsekontakti Hiina riigi alamatega 17. sajandi algul, kui tsaari läkitatud maadeavastaja Ivan Petlin jõudis Pekingisse. Tema reisikiri peegeldab imetlust Hiina tsivilisatsiooni saavutuste üle (Snow 2023: 4–5). Sama sajandi lõpus jõuti juba Nertšinski (1689) lepingu allkirjastamiseni, mis oli Hiina ajaloos esimene lääne arusaamadele vastav leping. Sellele lepingule järgnes 1727. aastal allkirjastatud Kiakhta (Bura) leping. Mõlemad kokkulepped tunnistavad Qingi riigi sõjalist üleolekut ning jätsid Amuuri jõe oru ja Vaikse ookeani ranniku Venemaa kontrolli alt välja. Seetõttu pidasid venelased Nertšinski lepingut ebaõiglaseks (Clover 2022: 37). Tsaaririigi positsioon tugevnes märgatavalt 19. sajandi keskel, kui Hiina keskvõim oli kurnatud võitlustest Taipingi mässuliste (1850–1864) ja Briti-Prantsuse vägedega teises oopiumisõjas (1856–1860). Venemaa kasutas Hiina haavatavust ära ja sundis Qingi valitsust sõjaähvardusel oma nõudmistele järele andma. 1858. aastal sõlmitud Aiguni lepe ja kaks aastat hiljem allkirjastatud Pekingi konventsioon tühistasid Nertšinski lepingu ning nihutasid Hiina-Venemaa piiri Välis-Mandžuurias praegusele joonele. Hiina territoriaalne kaotus oli ränk: Qingi valitsus loovutas Venemaale üle 600 000 km² maad, sealhulgas praeguse Vladivostoki alad, minetades nii juurdepääsu Jaapani merele. Umbes kümme aastat hiljem kordus sarnane stsenaarium Kesk-Aasias. Kui välja arvata väikesed muutused Amuuri ja Ussuuri jõgede saartel, kulgeb Venemaa Föderatsiooni ning HRV piir tänapäevalgi mööda toona kaardile märgitud jooni. 1881. aasta Peterburi lepinguga tunnustas Qingi riik Venemaa territoriaalseid võite ja majanduslikke eesõigusi Ida-Turkestanis.

Ametlikult ei ole Venemaal ja Hiinal teineteise suhtes territoriaalseid nõudmisi. 1990. aastatel olid mõlemad endised impeeriumid sunnitud kohanema külma sõja järgse maailmakorraga, kus domineerisid Ameerika Ühendriigid ja selle liitlased. Selles olukorras pidi Peking valima partnereid ning tunnustama Hiina-Venemaa piiri *status quo*'d. Praegune „piirideta partnerluse“ poliitika on selle rahvusvaheliste suhete imperatiivi tulem. 1991. aasta mais, mõni kuu enne Nõukogude Liidu (NSVL) lagunemist, sõlmisid Moskva ja Peking piirilepingu, millega lahendati

enamik territoriaalseid vaidlusi (Morris-Suzuki *et al.* 2015: 32). Kümme aastat hiljem allkirjastati Hiina Rahvavabariigi ja Venemaa Föderatsiooni heanaaberlikkuse ja sõbraliku koostöö leping (PRC MFA 2001), millele järgnes 2004. aastal Hiina ja Venemaa vahelise piiri idalõiku käsitlev täiendav leping. Mõlemad pooled ratifitseerisid lepingu 2005. aastal ja see jõustus 2008. aastal. Esimest korda kahe riigi sajanditepikkuse ajaloo vältel sai Venemaa-Hiina piir kogu ulatuses selgelt fikseeritud ja lepingu-tega kinnitatud.

Moskva ja Peking pingutavad, et kodumaisele ning eriti rahvusvahelisele avalikkusele jääks mulje, nagu oleksid kahe riigi suhted laitmatud. 2018. aastal lepitati kokku, et edaspidi ühtlustatakse strateegilisi narratiive ja „räägitakse teineteise lugusid hästi“ (Solonina ja Drinhausen 2020). Venemaa valdavalt positiivne kuvand Hiina avalikkuses on selle töö vili: tervelt 73% hiinlastest hindab Venemaa välispoliitikat positiivselt (Turcsányi *et al.* 2022). Ent pingutustele vaatamata ei usu paljud hiinlased, et Hiina-Venemaa piiri küsimus on lahendatud. Vähemalt osa hiinlaste seas valitseb sügav umbusk Venemaa suhtes. Seegi on HRV ametliku poliitika tulem, mistõttu näib Pekingi Venemaa-poliitika vastuoluline. Hiina koolilapsed loevad õpikutest, et „kurjad venelased“ varastasid üle 1,5 miljoni ruutkilomeetri „püha“ Hiina territooriumi (Callahan 2023: 13), ning uurivad kaarte, kus praegused Venemaa Föderatsioonile kuuluvad Kaug-Ida alad on märgitud muistsete Hiina keisririikide osadena. Kõik see moodustab osa Hiina ametlikust ajaloonarratiivist „sada aastat rahvuslikku alandust“ (*bǎi nián guó chǐ* 百年國恥) ja patriootlikust hariduskampaaniast, mille eesmärk on luua ühiskondlikku kokkukuuluvustunnet ja tagada Hiina Kommunistliku Partei võimu legitiimsus (Wang 2008). Venemaa negatiivset rolli selles loos ei saa niisama lihtsalt eirata. Kuuldavasti on Vladimir Putin isiklikult palunud Xi Jinpingi, et Hiina võimud eemaldaksid oma ametlikust ajalookäsitlusest viited Vene keisririigi imperialismile 19. sajandil, kuid Xi olevat sellest keeldunud (Whitmore 2025). Moskva ametlik seisukoht on kindel: Venemaa ei ole kunagi ühtki teist rahvast koloniseerinud (Polianichev 2025).

Territoriaalsed nõuded Siberile ja Kesk-Aasiale Hiina sotsiaalmeedias

Hiina sotsiaalmeedias kõlavad territoriaalsed nõuded Venemaale tuginevad nii üldistele kultuurilistele ja ajaloolistele veendumustele kui ka

üksikasjalikele õiguslikele ja majanduslikele argumentidele. Viimased viitavad lepingute rikkumisele või rõhutavad Venemaa võimetust kasutada tõhusalt Siberi rikkalikke ressursse. Argumendid põhinevad üldisel veendumusel, et kunagi valitsesid suuri

Kaart 1.

Kaug-Ida alasid Hiina eri keisridünastiad. Näiteks kujutatakse ühes Hiina seitsmenda klassi ajalooõpikus suurt osa Ida-Siberist Yuani riigi territooriumina, mis ulatus kuni Põhja-Jäämereni (vt kaart 1; Zhongguo lishi: 155). See detail on märkimisväärne, kuivõrd Pekingil on tänapäeval Arktikas poliitilised ja majanduslikud ambitsioonid (PRC SCIO 2018; Lan-teigne 2021: 107–125) ning Hiina staatus „Arktikalähedase“ riigina vajab ajaloolist põhjendust. Hiina piire kujutati esimest korda Arktikani ulatuvatena 1981. aastal (Stephan 1994: 18), mis osutab, et juba siis oli võimalik argumenteerida, miks peaksid suured Ida-Siberi alad kuuluma Venemaa asemel Hiina koosseisu. Samamoodi kujutatakse ajalooraamatutes ning õpikutes Tangi (618–907) ja Qingi (1644–1911) riigi territooriumit ulatumas sügavale Kesk-Aasiasse ja Siberisse. Natsionalistlikult meelestatud hiinlased peavad neid alasid põlisteks Hiina aladeks.

Peale üldiste territoriaalsete nõudmiste võib täheldada ka spetsiifilisemaid argumente, mis jagavad Siberi tohutu territooriumi poliitiliste, majanduslike või ajalooliste põhjenduste alusel selgelt eristatavateks piirkondadeks. Teisisõnu ei ole Siber hiinlaste kujutluses alati monoliitne üksus, mis peaks tervikuna — Uuralitest Jaapani mereni — kuuluma Hiinale, vaid koosneb erineva poliitilise, ajaloolise ja emotsionaalse kaaluga osadest. Mõned autorid isegi möönavad tõika, et Hiina riik ei ole alati pidanud Venemaale või Kesk-Aasia riikidele kuuluvaid alasid enda omaks. „Vähesed Mingi ja Qingi keisrid hoolisid sellest külmast alast,“ kirjutab üks autor, selgitades, et Loode-Siber oli Hiina keisritele „pelgalt välispiir“ (Jisu Jiaozi5 2025). Mõned netikasutajad süüdistavad Mingi ja Qingi riigi valitsejaid liigses passiivsuses, mis võimaldas suurtel Ida-Siberi aladel langeda Vene tsaaririigi koosseisu. „Tegelikult ei kaalunud Hiina kunagi täielikult valitseda põhjapoolset vaakumitsooni (*zhēn kōng qū* 真空區),“ selgitab üks

allikatest. Teise käsitle kohaselt jäi Qingi ühiskond lihtsalt tehnoloogiliselt maha ja kaotas seetõttu konkurentsivõime venelastele (Leng 2025).

Alljärgnev analüüs jaguneb territoriaalselt piiritletud alapeatükkideks, alustades Hiina südamaa (*zhōng guó běn tǔ* 中國本土) lähedastest aladest ja liikudes geograafiliselt kaugemale.

Amuuri jõgikond ja Vladivostok

Venemaa ja Hiina piir kulgeb umbes 1100 km pikkuselt piki Amuuri jõge. Nagu eespool mainitud, püüdis Venemaa juba 17. sajandil selles piirkonnas kanda kindlusi, kuid tulutult. Amuur sai piirijõeks alles 1858. aastal Aiguni lepinguga. Kuna Peking keeldus lepingut tunnustamast, sundis Peterburg Pekingit allkirjastama 1860. aasta konventsiooni, mis lisaks Amuuri jõe

Kaart 2. Heledama halliga on tähistatud Aiguni lepinguga ja tumehalliga Pekingi konventsiooniga Venemaale loovutatud territoorium.

orule liitis tsaaririigiga ka Jaapani mere äärsed alad kuni Vladivostokini. Venemaa seisukoha järgi puudus Vladivostokis enne selle territooriumi liitmist tsaaririigiga püsiv asustus (Zuenko 2024: 161). Tõepoolest oli see paikkond enne venelaste saabumist ja Vladivostoki linna rajamist üsna hõredalt asustatud (Boenkov 2025).

Hiinlased on selles küsimuses erimeelt, väites, et tänapäeva Vene Föderatsiooni Primorski kraisis asuv Hiina Heilongjiangi provintsi ja Jaapani mere vaheline sadamalinn kuulus sajandeid Hiina riigile. Vladivostokil on Hiina ajaloolises mälus märgiline koht. Hiinakeelsed toponüümid on piirkonnas siiani laialt levinud, mistõttu kutsuvad hiinlased Vladivostoki linna Haishenweiks ja Amuuri jõge Heilongjiangiks. Linna praegune venekeelne nimi aga tähendab tõlkes 'ida valitsejat' ja sümboliseerib vene keelt mõistvatele hiinlastele ajaloolist alandust. Tänapäeval meelitab Vladivostok ligi nii Hiina turiste, võõrtööjõudu kui ka ärimehi ja investoreid. Paljud neist peavad linna ja selle ümbruskonda endiselt Hiina

õiguspäraseks osaks (Zang 2024: 78). Kõigist loovutatud territooriumidest paistab Vladivostoki kaotus puudutavat hiinlasi emotsionaalselt kõige valusamini, tõenäoliselt seetõttu, et tegemist on Pekingile lähedal asuva suurlinnaga piirkonnas, mis kaotati suhteliselt hiljuti.

Ühes artiklis võrreldakse Vladivostoki loovutamist Venemaale teiste lääneriikidega sõlmitud ebavõrdsete lepingutega. Autor möönab, et erinevalt Lääne-Euroopa riikidele renditud territooriumidest, mis lepingu lõppemisel nõuetekohaselt tagastati — neist viimasena Macau 1999. aastal —, ei antud Haishenweid Venemaale tähtajalise rendilepinguga ning seetõttu „ei ole ühtegi õiguspärasest põhjust seda tagasi võtta“ (Laofan Tan Shi 2025). Üks teine artikkel rõhutab, et Peking ja Moskva tunnustavad praegust piiri, mistõttu on kõik nõuded linna tagasi saada ebaseaduslikud, ning järeldab, et Vladivostok ei ole õiguslikult vaidlusalune (Tan Laoshi Dili Gongzuoshi 2025). Autor ei maini, et 1860. aasta Pekingi konventsioon suruti peale sunniviisiliselt, mis muudaks selle mitte ainult emotsionaalselt ebaõigla-seks, vaid ka Viini konventsiooni (1969) kohaselt õigustühiseks. Samuti on tähelepanuväärne, et kirjeldatu valguses näivad Lääne-Euroopa koloniaalvõimud ebatavaliselt õilsad, viidates, et Venemaa on ainus koloniaalvõim, kes endiselt valdab Qingi riigilt võõrandatud alasid.

See aga ei tähenda, et Vladivostoki tagasisaamise ideest oldaks loobutud. Isegi mainitud artiklites on see soov ridade vahel olemas. Esimene neist pöördub arutluskäiguga, kuidas Venemaa Kaug-Ida piirkonnad võiksid keskviimu vastu mässu tõsta ja iseseisvuda, et seejärel Hiinaga ühineda. Isegi kui tunnistatakse, et Venemaa ja Hiina „pingutavad kõvasti kahe riigi suhete edendamise nimel“ ning et „Vladivostok loovutati Vene impeeriumile Qingi valitsuse nõrkuse tõttu“, möönab autor siiski, et see linn „kuulus kunagi Hiinale“ (Tan Laoshi Dili Gongzuoshi 2025). Nii-siis on paljud sotsiaalmeedia kasutajate seisukohad vastuolulised: ühest küljest pooldatakse koostööd Moskvaga, teisalt ei suudeta andestada Venemaa koloniaalagressiooni. Isegi kõige leplikumad kirjeldused Vladivostoki ajaloost ja Hiina-Venemaa suhetest rõhutavad kolonialismi ebaõiglust ning Venemaa osa selles. Seesuguse skisofreenilise seisukoha võtab eelnevalt osundatud autor kokku järgmiselt:

Kuigi Vladivostok kuulub praegu Venemaale, peaksime me mäletama ajalugu, hindama olevikku ja töötama kõvasti selleks, et teoks teha Hiina rahva suur taassünd. Samal ajal peaksime austama riigi suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust ning otsustavalt vastu seisma igasugusele separatismile.

Ilmest dissonantsist hoolimata langevad sellised avaldused kõige paremini kokku Pekingi ametliku seisukohaga, mis ühest küljest edendab natsionalistlikku revanšismi ja teisest küljest peab koostööd Venemaaga mõõdapääsmatuks. (HRV ametlikust seisukohast tuleb allpool pikemalt juttu.)

Vladivostoki ja teiste Kaug-Ida alade kuulumine kauge Moskva valituse alla näib nii mõnelegi Hiina sotsiaalmeedia kasutajale ebaloomulik. Linnulennult asub Pekingile lähim Venemaa punkt vaid 950 km kaugusel põhjas, Hailari jõe silla lähedal Sise-Mongoolias, kuid see jääb enam kui 5000 km kaugusele Moskvast. „Mõelge 9000 km pikkusele vahemaale Moskvast Vladivostokini. Rongiga kulub selle läbimiseks seitse päeva. See riik on justkui piklik köis, mis muutub üha kitsamaks ja kitsamaks” (Meitian Kaixin 2025). Vladivostokki kujutatakse selles tsitaadis koloniaalajastu rudimendina, mille kuulumine Moskvale ei ole õiguspärane ega normaalne. Tuhandettesse kilomeetritesse ulatuv topograafiline lõhe on konfutsianistlikku poliitkosmoloogiat silmas pidades iseäranis silmatorkav. *Tianxia* mõiste kujutab maailma kontsentriliste ringidena, mille mõjujõud kiirgub Hiina riigi poliitilisest keskmest väljapoole (Callahan 2023: 6–9). Seda kosmoloogilist seaduspära arvestades peaksid kõik Hiina südamaa läheduses asuvad alad kuuluma Pekingi valdusesse, mitte mõne võõrriigi koosseisu. Eriti häirivaks teeb praeguse olukorra tõsiasi, et vaid 165 aastat tagasi just nii oligi. Niisiis ei pruugi hiinlaste nõuded Venemaa aladele tugineda pelgalt ajaloolisele õiglusele, vaid võivad jöhutada ka konfutsianismist kantud normatiivsest maailmatunnetusest, mis ei ole tänapäeva tavainimeste ega ka poliitilise nomenklatuuri teadvusest sugugi kadunud (Solé-Farràs 2008).

Utilitaristlikud narratiivid põhjendavad Vladivostoki võimalikku kuulumist Hiinale arusaamaga, et Venemaa ei ole suutnud linna piisavalt arendada. Üks autor kirjeldab olukorda linnas järgmiste sõnadega: „Inimeste puudus, taristu puudus, usalduse puudus” (Guanshi Zhibang 2025). Ta väidab, et kuigi Vladivostok oli Nõukogude Liidu laevastiku üks tähtsamaid baase, ei suudetud seda moderniseerida. Pärast riigi kokkuvarisemist halvenes olukord veelgi, sest Moskva keskendus riigi läänepiirkondade arendamisele ja unustas Vladivostoki kui perifeerse linna „kaardi kaugemas paremas [nurgas]“. See seisukoht kõneleb hiinlaste seas levinud moderniseerumiskesksest mentaliteedist, mis seab esikohale kiire, riigi juhitud industrialiseerimise kui riigi arengu keskse eesmärgi ja legitiim-

suse nurgakivi (Dickson 2016: 8–9). Kuigi autor ei ütle otsesõnu, et Vladivostok peaks kuuluma Hiinale, on järeldus ilmne kõigile, kes on kursis ajaloolise kontekstiga. „Ärge unustage, et Vladivostok võeti ära Qingi dünastialt,“ rõhutab autor. Kuigi kaugeltki mitte kõik artiklid ei käsitle Vladivostoki olukorda nii süngena (Dong Dian Lishi Zhao Fu Gui), on osundatud autori hinnangul Moskva soovimatus linna arendada tingitud hirmust kaotada kõik oma investeeringud, kui piirkond tulevikus taas Hiinale kuulub. Kaks päeva pärast avaldamist oli artikkel pälvinud üheainsa, kuid kõneka kommentaari: „Kui Hiina on piisavalt tugev, on aeg kodumaa alad tagasi võtta.“

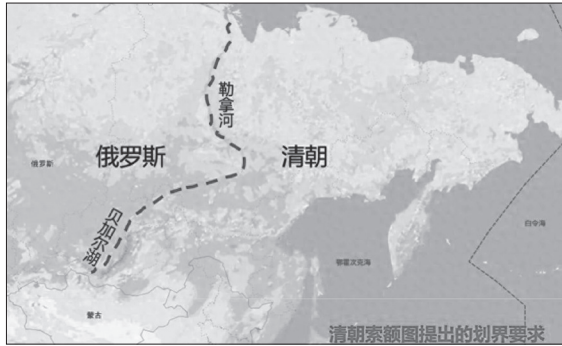
Umbes 600 km Vladivostokist põhja pool Ussuuri ja Amuuri jõe ühinemiskohas asub soine Suur Ussuuri saar (Bolshoy Ussuriysky, Heixiazi). Kuigi saar jäi Pekingi konventsiooni kohaselt Hiinale, võttis Nõukogude Liit pärast Hiina Vabariigiga (HV) peetud lühikest sõda 1928. aastal saare enda valdusse (Snow 2023: 255–256) ning „saare hiina elanikud sunniti lahkuma“ (Shiyi Shijie 2025). Tänapäeval on saar naabrite vahel pooleks jagatud. See on osundatud autori sõnul märk Hiina ja Venemaa heast koostööst. Kuid paljud kommentaatorid on nõrkinud. Üks kommentaar hoiatab Venemaa ja venelaste (ehk „vana karvase“ (*lǎo máo zǐ* 老毛子), mis on hiinlaste seas levinud pilkenimi venelaste kohta) usaldamise eest, samas kui teine kutsub üles Siberi alasid tagasi võtma — kõik, mis asub Uurali mäestikust idas, kuulub Hiinale —, peegeldades nii üsna tavapärast umbusku Venemaa ja venelaste suhtes (Höbepappel 2026).

Siinkohal on aga sobiv lisada, et kui kaalul on rahvuslik identiteet ja territoriaalne terviklikkus, ei kõhkle ka Hiina ametivõimud „väikeste“ žestidega oma veendumusi väljendama. 2023. aastal välja antud ametlik Hiina kaart kujutab endiselt kogu Heixiazi saart HRV osana (Ma 2023). See tõsiasi ilmestab hästi, et Hiina-Venemaa piiri küsimus ei ole ka Hiina juhtide silmis nii lõplik, kui 2004. aasta leping lubaks järeldada. Zuenko (2024: 156) sõnutas ei loobunud kumbki 2004. aasta lepingu pool oma nägemusest vaidlusalase territooriumi osas. Ka Venemaa käsitleb Suurt Ussuuri saart endiselt tervikuna enda territooriumina.

Kaug-Ida alad Leena jõest ida ja lääne pool

Kogu Ida-Siber Stanovoi mäestikust põhja pool jäi 1689. aasta Nertšinski lepinguga Venemaa koosseisu. Tänapäeval laiub seal Kaug-Ida föderaalringkond, mille põhjapoolset osa poolitab 4294 km pikkune Leena

jõgi. Kuigi Leena jääb piirist kaugemale, kohtab Hiina sotsiaalmeedias arvamusi, et Hiina-Venemaa piir peaks nihutatama just nimelt Leena jõeni või veelgi kaugemale. Õiguslikke ja ajaloolisi väiteid täiendavad selgi puhul

Kaart 3.

utilitaarsed argumendid, mis pooldavad Siberi maa-alade „tagastamist“, et teenida Hiina ühiskonna vajadusi. Mida kaugemale Hiina piirist, seda loosunglikumad ja vähem argumenteeritud on hiinlaste esitatud nõuded.

Peamine argument Leena jõgikonna liitmiseks Hiinaga on seotud väitega, et Vene tsaaririik on rikkunud mitut Hiina keisririigiga sõlmitud lepingut. Hiina ja Venemaa suhete ajaloo on „lugematu hulk juhtumeid, kus lepinguid on koheldud vanapaberina“, kirjutab üks autor, „eriti kui lepingud ja deklaratsioonid on seotud Hiinaga. Nende tühistamine ja muutmine on olnud tavaline“ (Jianghu Xiao Xiaosheng 2025). Artiklit illustreerib kaart (vt kaart 3), millel on Ida-Siber jaotatud piki Leena jõge kaheks: jõest idas asuvad alad on märgitud Qingi valitsusalaks (*qīng cháo* 清朝) ja läänepoolsed alad Venemaa (*è luó sī* 俄羅斯) valduseks. Kaart eirab ajaloolist fakti, et Qingi riik ei ulatunud kunagi nii kaugemale põhja — kindlasti mitte Põhja-Jäämere ega Kamtšatka. Autori sõnutsi pidasid venelased seda „ebavõrdseks lepinguks“, mistõttu oli neil alust „maa tagasi võtta“. Selle väite puhul kasutab autor terminit *bù píng děng tiáo yuē* 不平等條約, mida tavaliselt kasutatakse 19. sajandil Hiinale pealesunnitud lepingute kirjeldamiseks. Hiina seisukohast oli see aga hoopis *nende* õiguste rikkumine, mille tagajärjel „lõikas Vene tsaaririik ära üle miljoni ruutkilomeetri maad [Hiina] kirdeosas“. Kuigi artikkel ei käsitlenud otseselt Kaug-Ida tagastamist, viitab sellele kontekst: mainitud kaart pakub välja alternatiivse reaalsuse, kus ajalooliselt fiktiivne piir on kavandatava tulevase piiri alus. Ja isegi kui autor nii ei mõelnud, tõlgendatakse seda just nii. Kommentaatorid tõdevad justkui ühehäälselt, et tugevnedes taastab Hiina lõpuks oma ajaloolised valdused praegusest piirist põhja pool.

Leena jõest ida poole jäävate maade tagasinõudmise ettepanekud hõlmavad ka Kamtšatka poolsaart (Jianghu Xiao Xiaosheng 2025: kommen-

taar) ja isegi Alaskat (NA 2021). Sellised arvamused on harvad ja halvasti põhjendatud, pakkudes vähe analüüsimaterjali. Siiski annab kontekst neile teatud tähtsuse: 2018. aastal kuulutas Peking end „Arktika-lähedaseks riigiks“ (Kefferpütz 2020). Kuna Pekingil on Arktikas suured ambitsioonid, võivad nõuded kõige lähemal asuvatele põhjapoolsetele aladele aja jooksul muutuda üksikasjalikumaks ja poliitiliselt otstarbekamaks.

Vaadates aga Leenast lääne poole, kust on Uuraliteni veel umbes 2500 km, väljendavad Hiina sotsiaalmeedia kasutajad oma territoriaalseid nõudeid pigem nappide loosunglike kommentaaride kui läbimõeldud esseedena. Kesk-Siberi hõlmamine HRV koosseisu ei ole kuidagi ajalooliselt ega õiguslikult põhjendatud, mistõttu on argumendid enamasti utilitaristlikud. Osa sotsiaalmeedia kasutajaid usub, et Siber peaks kuuluma Hiinale sealsete tohutute loodusvarade tõttu, mille kasutamiseks ei jagu Venemaal piisavalt rahvast ega oskusi. Näiteks märgib üks kommentaator, et Hiina-Venemaa piir tuleks nihutada lääne poole, kuna „veevarude seisukohast ei saa see olla Baikali järve ja Leena jõe juures“ (Jianghu Xiao Xiaosheng 2025: kommentaar). See peegeldab muret veepuuduse pärast suures osas Põhja-Hiinas (Zhang 2024). Vastus osundatud kommentaarile nõuab, et piir peaks kulgema piki Jenissei jõge, nihutades seda Leena jõest veel 1850 km lääne poole ja jättes suured Venemaa linnad Norilski ja Irkutski Hiina kontrolli alla. Baikali järve vee müümisest Hiinale oli juttu juba 2000. aastate alguses (Blagov 2005). Viimastel aastatel on kaasatud Hiina ettevõtete investeeringuid, et Baikali järve vett Hiina tarnida, põhjustades kohalikes elanikes pahameelt (Gan 2019). Hiina kasvav majandus ja suurenev keskklass vajavad hädasti ressursse, mida Venemaa ei suuda ise tarbida, sest „ressursirikas hiiglane [Venemaa] on endiselt sügavas majanduskriisis [ja] Moskva otsustusprotsess on liiga pikk ja aeglane“ (Meitian Kaixin 2025).

Mõni üksik kommentaar nõuab isegi seda, et kahe riigi piir nihutataks Uuraliteni. „Tsaari-Venemaa peab taganema Uurali mäestikust lääne poole, vähemalt Leena jõest lääne poole; vastasel juhul ei saa Hiina ja Venemaa olla sõbrad“ (Jianghu Xiao Xiaosheng 2025: kommentaar). On ütlemtaagi selge, et selline territoriaalseid järeleandmisi nõudev ettepanek on Moskvale vastuvõetamatu. Ometi on märkimisväärtne, et autor ei pea koostööd Venemaaga lootusetuks territoriaalvaidluste tõttu, vaid seab tingimuseks Venemaa-Hiina piiri nihutamise kaugemale läände, „vähemalt Leena jõest lääne poole“.

Mongoolia ja Kesk-Aasia

Qingi ja Vene keisririigi huvid põrkusid Kesk-Aasias 18. ja 19. sajandil, ehkki see region näib hiinlastele vähem tähtis ja emotsionaalselt laetud kui Kaug-Ida.

18. sajandi keskel ei jaganud Qingi ja Venemaa impeerium Kesk-Aasias ühist piiri. Neid lahutas Džungari khaaniriik, mida Hiina ajalookirjutuses peetakse Pekingi mässuliseks alamaks. Pärast džungaaride riigi ja

Kaart 4.

rahva hävitamist (Levene 2008: 188) sai Kesk-Aasiast Qingi riigi osa, mis piirnes Venemaaga. Hiina sotsiaalmeedias levib tõdemus, et varsti pärast seda alustasid Vene väed pealetungi, liikudes 19. sajandi vältel üha lähemale Hiina südamaale. 1864. aastal sunniti Pekingit allkirjastama alandav Tarbagatai leping. „Tsaari-Venemaa röövis alad, mis algselt kuulusid mongoli päritolu traditsioonilistele karjakasvatajatele,“ märgib üks artikkel (Jianghu Xiao Xiaosheng 2025). 1871. aastal okupeeris Venemaa Xinjiangi pealinna Ili ning kümme aastat hiljem allkirjastati Peterburi leping, millega „tsaaririik raius [Hiina] loodeosast lahti üle 70 000 km² maad“. Kasutatud sõnavara räägib iseenda eest: hiinakeelne väljend *gé zǒu le* 隔走了, mis tähendab „ära lõigatud“, viitab vägivaldsele tükeldamisele, mille tagajärjel moonutati Hiina riiklikku kehandit (*body politic*), jättes lugejale mulje, et lisaks Hiina territoriaalsele terviklikkusele purustati toona ka hiinlaste eneseväärikus.

Kirjeldatud sündmusi silmas pidades ei jää kõhklust, et Kesk-Aasia kuulub õigusjärgselt Hiinale. „Selle koha omandiõiguse üle ei saa vaielda. See kuulub Hiinale“ (Jianghu Xiao Xiaosheng 2025: kommentaar). Kaasneval kaardil (vt kaart 4.) on rasvase joonega märgitud piir, mis ajaloolise õigluse kohaselt peaks tegelikult olema Hiina riigi piir Kesk-Aasias. Selle kaardi järgi laienevad Hiina territoriaalsed nõuded peale Venemaa ka Kesk-Aasia vabariikidele: Kõrgõzstani riik lakkaks olemast ning suur ala Kasahstanist ja Tadžikistanist kuuluks Hiinale.

Ka Mongoolia olevat viidatud artikli põhjal Hiinalt pettuse teel ära võetud (Jianghu Xiao Xiaosheng 2025). 1945. aastal korraldas Mongoolia Moskva egiidi all iseseisvusreferendumi ja lõi Hiinast lahku, kuigi tollase Hiina Vabariigi ametliku seisukoha järgi oli tegemist Pekingi jurisdiktsiooni alla kuuluva territooriumiga.¹ Kosovo iseseisvusreferendumiga sarnane „salajane operatsioon“ tõestab autori väitel, et referendumite toel poliitiliste eesmärkide saavutamine ei ole üksnes USA ja kollektiivse lääne praktika. See väide on tähtis kahes mõttes. Esiteks selgitab see, et iseseisvusreferendum kui õiguslik vahend on kahepalgeline. Teiseks tõmbab see ajaloolise paralleeli praeguse USA juhitud koalitsiooni ja Venemaa (Nõukogude Liidu) vahel, süüdistades mõlemat iseseisvusreferendumi kasutamises geopoliitiliste eesmärkide saavutamiseks. Nii õnnestub autoril tabada kaks kärbest ühe hoobiga ehk kritiseerida korraga Venemaad ja lääneriike. Artiklile lisatud kommentaarid on kibedad. „Ma vihkan ‘suurt hane’“, kirjutab üks kommentaator, kasutades Venemaa kohta halvustavat nimetust (hiinakeelne väljend *dà é* 大鵝 ehk ‘suur hani’ on homofooniline paralleel Venemaad tähistavale sõnale *dà é* 大俄). Teine aga lisab: „Venemaa on [meie] rahva vaenlane“, mispeale kolmas postitas pildi Venemaa välisministrist Sergei Lavrovist, lisades kommentaari: „See mees sööb inimesi ega sülitagi isegi luid välja“.

Järeldused ja kokkuvõte

„On aeg Venemaaga arved klaarida“ (Jianghu Xiao Xiaosheng 2025: kommentaar). See napp üleskutse võtab kokku paljude Hiina sotsiaalmeedia kasutajate suhtumise Venemaasse ja venelastesse. Venemaa koloniaalpärandi varjuküljel elab endiselt hiinlaste kollektiivses mälus ning avaldub artiklites ja kommentaarides, mis nõuavad ajaloolise õigluse jaluleseadmist. Alandustunde ja häbiga kaasnevad viha ning hirm tänapäeva Venemaa Föderatsiooni ja selle elanikkonna vastu. Kuigi sugugi mitte kõik hiinlased ei ole selles küsimuses ühel meelel, on ilmne, et HKP ametlik poliitika ei aita pingete maandamisele kaasa. Zuenko sõnutsi on Zhongnanhai „muutnud kõik luukered ‘ajaloo kapis’ potentsiaalseteks viitsütikuga pommideks, mis võivad poliitilise olukorra järsul muutumisel iga hetk plahvatada“ (Zuenko 2024: 166). Selles, lisab Zuenko, seisnebki praeguste Venemaa-Hiina suhete paradoks.

¹ Tegelikult oli nn Välis-Mongoolia Hiina võimu alt vabanenud juba 1921. aastal ning samal aastal loodi seal de facto Nõukogude Venemaa ja hilisema Nõukogude Liidu satelliitriik Mongoolia Rahvavabariik. Hiina Vabariik ei tunnistanud Mongooliat iseseisva riigina kuni lepingu sõlmimiseni Nõukogude Liiduga 1945. aasta augustis.

Hiina sotsiaalmeedias levivad arusaamad Hiina-Venemaa piiri õigest asukohast erinevad üksteisest. Kui mõned piirduvad Vladivostoki (Haishenwei) ja selle ümbruse tagasinõudmisega, siis teised keskenduvad Amuuri jõgikonnale Vladivostokist põhjas ning kolmandad nõuavad tagasi kogu Leena jõest ida pool asuvat territooriumi. Julgemad argumentid nihutavad piiri koguni Leena jõest lääne poole Jenissei jõeni ja mõned lausa Uurali mäestikuni. Aga on ka neid, kelle jaoks ei ole kahe riigi piir oluline või kes peavad praegust piiri õiguspäraseks. Käesoleva uuringu kohaselt ei ole selline gradatsioon iseloomulik Hiina piirile Kesk-Aasia vabariikide ja Mongooliaga, kuigi seda küsimust ei ole otseselt uuritud. See võib tuleneda asjaolust, et vastasseis Venemaaga oli selles piirkonnas ajaliselt lühem või et need territooriumid ei kuulu enam Venemaa koosseisu. Ometi tasub tähelepanelikult jälgida ka Kesk-Aasiat puudutavaid narratiive, kuivõrd Pekingil on selles regioonis nii geostrateegilisi kui ka majanduslikke huve, mis kohati vastanduvad Moskva huvidega.

Eri territoriaalseid nõudeid põhjendatakse erinevalt. Reeglina on argumentid seda pikemad ja paremini läbi mõeldud, mida lähemal asub vaidlusalune piirkond Hiina poliitilisele keskmele (vähemalt tunnetuslikult) ning mida hiljem see võõrandati (19. sajandi teisel poolel). See võib viidata, et Hiinale kõige lähemal asuvate piirkondade hõivamist Venemaa koosseisu tajutakse emotsionaalselt intensiivsemalt. Mõned Hiina sotsiaalmeedia kasutajad rõhutavad Venemaa ebausaldusväärset, osutades korduvatele lepingurikkumistele. Analüüsitud allikate seas pälvisid kõige enam tähelepanu kaks Vene-Hiina piirilepingut: kõige esimene, 1689. aastal sõlmitud Nertšinski lepe, ja 1860. aastal sõlmitud Pekingi konventsioon, mis tühistas esimese. Nertšinski lepingut peetakse üldiselt Hiinale soodsaks, sest see tagas Pekingile kontrolli suure osa Kaug-Ida, sealhulgas Sahhalini saare ja Amuuri jõe oru üle. 19. ja 20. sajandil sõlmitud lepinguid peetakse aga Hiina õigusi ja territoriaalset terviklikkust riivavaks, toetades seisukohta, et praegune piir on ebaseaduslik. Lisaks arvukatele ajaloolistele ja õiguslikele nõuetele esitatakse utilitaristlikke põhjendusi Ida-Siberi alade tagasivõtmiseks, rõhutades, et Venemaa on demograafilises ja majanduslikus kriisis ega suuda ise Kaug-Ida eest nõuetekohaselt hoolitseda ja selle ressursse väärindada. Seda argumenti on kasutatud nii ainuüksi Vladivostoki kui ka kogu Siberi puhul. Mida kaugemale Hiina-Venemaa piirist, seda üldsõnalisemad ja loosunglikumad on põhjendused, miks peaks kahe riigi piiri ümber vaatama. Uurimuse käigus ei tulnud ette ühtegi täispikka artiklit, mis taotleks piiri nihutamist Jenissei või Uurali suunas, küll aga kutsusid selleks üles mitmed kommentaarid.

Vaen Venemaa vastu pole universaalne. Statistilised küsitlused näitavad, et enamik hiinlasi peab Venemaad vaatamata ajaloolistele erimeelsustele „kõige usaldusväärsemaks“ partneriks vastuseisus Ameerika hegemooniale (Reza 2025). Negatiivselt suhtub Venemaasse hinnanguliselt vaid 12–20% hiinlastest (Turcsányi *et al.* 2022; Van der Noll ja Dekker 2016). Sellest võiks järeldada, et nende inimeste osakaal, kes peavad Hiina-Venemaa piiri ebaõiglaseks, jääb umbes samasse suurusjärku ehk alla viiendiku kogu populatsioonist. Säärane järeldus ei ole siiski päris õige. Kuigi selle uurimuse piiratud metoodika ei võimalda teha üldistusi, on tõenäoline, et osa Venemaasse üldiselt positiivselt suhtuvaid hiinlasi võib samal aja mõista hukka Venemaa koloniaalagressiooni ja/või pidada praegust piiri ebaõiglaseks. Inimeste veendumused ja hoiakud ei ole alati koherentsed ega ratsionaalsed selle sõna kitsas tähenduses, mistõttu võib üks ja sama indiviid korraga evida kaht vastandlikku seisukohta (Kahne-man 2012). Näiteks võib üks hiina sotsiaalmeedia kasutaja toetada Moskva ambitsioone Ukraina sõjas ja olla järgmisel hetkel kibestunud, et Vladivostok ei kuulu Peking jurisdiktsiooni alla. Inimeste hinnangud sõltuvad muu hulgas küsimuse püstitusest, hetkeolukorra kontekstist, kasvatusesest, hormonaalsest tasakaalust ja mitmest muust tegurist (Sapolsky 2017). Nii-siis võib nende inimeste osakaal, kes peavad Venemaa-Hiina piiri ebaõiglaseks, ületada viiendiku elanikkonnast. Väide, et Venemaa on väärtuslik rahvusvaheline partner, ei välista psühholoogilises plaanis seisukohta, et Venemaa on ajalooline vastane. Seejuures ei pruugi need inimesed kogeda kognitiivset dissonantsi, kuigi kindlasti on hiinlaste seas ka neid, kellele valmistab kirjeldatud vastuolu ebamugavust.

See vastuolu on sisse kirjutatud ka HRV ametlikku diskursusesse. Koloniaalagressiooni rõhutamine riiklikus ajaloopoliitikas, mida ajalooõpikud, riigipühad ja muuseumid kannavad põlvkonniti edasi, aitab luua rahvuslikku uhkust ja identiteeti ning legitimeerida HKP võimu (Callahan 2004). Narratiiv Venemaa koloniaalagressioonist 19. sajandil ja Hiinalt võõrandatud territooriumitest kuulub paratamatult selle diskursuse juurde. Kuigi kesk võimu soov ei ole (arvatavasti) viha Venemaa vastu üles kütta, on paljudel hiinlastel peaaegu võimatu seda negatiivset kogemust eirata. Samal ajal on Venemaa Hiina jaoks asendamatu rahvusvaheline partner. Moskva ja Peking korraldavad ühiseid sõjaväeõppusi (Ditrych ja Ekman 2024), koordineerivad strateegilisi sõnumeid (Solonina ja Drinhausen 2020) ning süvendavad energiakoostööd (Yu 2024). Xi Jinping ja Vladimir Putin on vähemalt näiliselt saanud headeks sõpradeks (Quénelle ja

Thibault 2025), kuigi on ka neid, kes peavad seda ilmet petlikuks (Sheridan 2024: 74).

William Callahan (2023) seletab kirjeldatud vastuolu „ühisrinde töö“ (*tǒng yī zhàn xiàn gōng zuò* 統一戰線工作) loogikaga. Selle teooria kohaselt peab HKP esmalt tegelema „antagonistlike vastuoludega“ ehk USA hegemoonia kummutamisega, enne kui saab pöörata tähelepanu muudele vastuoludele. Ajalooline vastasseis Venemaaga ei ole hetkel prioriteet, sest Venemaad nähakse „mittevaenuliku“ riigina. Aga kui praegused „antagonistlikud vastuolud“ on seljatatud, muutuvad vanad sõbrad vaenlasteks ja Venemaa-Hiina piiri küsimus taas akuutseks. „Ühisrinde töö“ loogikat arvestades on vaid aja küsimus, millal Peking otsustab 19. sajandil võõrandatud alad tagasi nõuda, sest Hiina riiklik ajaloopoliitika ei lase Kaug-Ida ajaloo ja territooriumiga seotud narratiive unustuse hõlma vajuda. Seni aga peab keskviim põhjanaabrit mustavaid arvamusi kontrolli all hoidma ja vajaduse korral tsenseerima, et need ei vääraks kahe riigi koostööd. Ka venelased on teadlikud, et Kaug-Ida alad on Hiina riigilt võõrandatud vägivaldselt, ning suhtuvad seetõttu oma suurde naabrisse suure umbusuga (Lo ja Rothman 2006: 5–7).

Lõpetuseks tasub veel kord rõhutada, et Hiina elanikkonna hinnangud Venemaale ja Hiina-Venemaa piiri kohta on äärmiselt kirevad. Hiina ühiskonnal ei ole selles küsimuses ühtset arusaama. Seda ilmestab kõige paremini autor, kes lõpetab ajaloolise ülevaate Venemaa laienemisest Kesk-Aasiasse retoorilise küsimusega: „Miks [Venemaa] nii käitus? Venemaa-meelsed inimesed aidaku seda seletada“ (Jianghu Xiao Xiaosheng 2025), osutades kriitiliselt neile ühiskonnaliikmetele, kes õigustavad koostööd Venemaaga. Teisisõnu leidub hiinlaste seas nii neid, kes toetavad Venemaad võitluses USA (ja Ukraina) vastu, kui ka neid, kes näevad Venemaal eelkõige vaenlast ega suuda Moskvale geopoliitiliste huvide kiuste minevikus tekitatud kahju ja alandust andestada. Kuigi artiklis kirjeldatud sotsiaalmeediakajastused on vaid väike osa laiaast arvamuste spektrist, on ilmne, et paljude hiinlaste jaoks tekitab Venemaa koloniaalagressioonist mõtlemine ärevust, viha ja nõrdimust. Zuenko hinnangul on Hiina avalik arvamus riikliku meediapoliitika vili ning kohandatud viisil, et Zhongnanhai saaks vajadusel suhted Venemaaga ümber mõtestada. „Pekingi poliitiline tahe on peamine põhjus, miks Venemaa-viha (russofoobia) ei ole saanud valdavaks“ (Zuenko 2024: 168).

Kirjandus

Blagov, Sergei 2005. China, Russia float idea of selling Baikal water. — *Eurasia Daily Monitor*, Vol. 2, No. 107, 6. veebruar 2005, <https://jamestown.org/china-russia-float-idea-of-selling-baikal-water/> (vaadatud 25.02.2026).

Boenkov, Sergei A. 2025. Political and geographical aspect of the first stage of the formation of the system of Russian settlements in the Amur region (1848–1858). — *Pacific Geography*, Vol. 2, pp. 55–65.

Callahan, William A. 2004. National Insecurities: Humiliation, Salvation, and Chinese Nationalism. — *Alternatives*, Vol. 29, pp. 199–218.

Callahan, William A. 2023. Chinese global orders: socialism, tradition, and nation in China–Russia relations. — *Issues & Studies*, Vol. 59, No. 2, <https://doi.org/10.1142/S1013251123400088> (vaadatud 25.02.2026).

Clover, Charles 2022. *Must tuul, valge lumi: Uue Vene natsionalismi tõus*. Tallinn: Tänapäev.

Dickson, Bruce J. 2016. *The Dictator's Dilemma: The Chinese Communist Party's Strategy for Survival*. Oxford: Oxford University Press.

Ditrych, Ondrej; Alice Ekman 2024. Rehearsing for war: China and Russia's military exercises. *European Union Institute for Security Studies (EUISS)*, 3. juuli 2024, <https://www.iss.europa.eu/publications/briefs/rehearsing-war-china-and-russias-military-exercises> (vaadatud 25.02.2026).

Solé-Farràs, Jesús 2008. Harmony in Contemporary New Confucianism and in Socialism with Chinese Characteristics. — *China Media Research*, Vol. 4, No. 4, pp. 14–24.

Gan, Nectar 2019. Best of frenemies: Official relations are good, but Russians grow wary of Chinese investments. — *South China Morning Post*, 24.03.2019, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3002975/best-frenemies-official-relations-are-good-russians-grow-wary> (vaadatud 25.02.2026).

Höbepappel, Urmas 2025. *Chinese netizens' perceptions of the Sino-Russian border*. Tartu Ülikooli Aasia keskus, november 2025, https://aasiakeskus.ut.ee/sites/default/files/2025-11/Sino-Russian%20border%20report_NOV%202025.pdf (vaadatud 25.02.2026).

Höbepappel, Urmas 2026. *The Yin and Yang of Russia's Image in China: Netizen Discourse and Real-Life Implications*. Tallinn: Rahvusvaheline Kaitseuringute Keskus, veebruar 2026.

Kahneman, Daniel 2012. *Thinking, Fast and Slow*. London: Penguin Books.

Kefferpütz, Roderick 2020. The Arctic: Enter the Dragon. *MERICs*, 16.12.2020, <https://merics.org/en/comment/arctic-enter-dragon> (vaadatud 25.02.2026).

Lanteigne, Marc 2021. Only Connect? The Polar Silk Road and China's Geoeconomic Policies. Gaens, Bart, Frank Jüris, Kristi Raik (eds.), *Nordic-Baltic Connectivity with Asia via the Arctic: Assessing Opportunities and Risks*. Tallinn, ICDS, https://icds.ee/wp-content/uploads/2021/09/ICDS_EFPI_Book_Nordic-Baltic-Connectivity_with-Asia_via_the_Arctic_Gaens_Juris_Raik_September_2021.pdf (vaadatud 25.02.2026).

Levene, Mark 2008. Empires, Native Peoples, and Genocide. Moses, A. Dirk (ed.). *Empire, Colony, Genocide: Conquest, Occupation, and Subaltern Resistance in World History*. New York: Berghahn Books.

Li, Andy Hanlun 2022. From alien land to inalienable parts of China: how Qing imperial possessions became the Chinese Frontiers. — *European Journal of International Relations*, Vol. 28, No. 2, pp. 237–262.

Lo, Bobo; Andy **Rothman** 2006. *China and Russia: Common interests, contrasting perspectives*. CLSA, Asian geopolitics: special report, pp. 1–31.

Ma, Zhenhuan 2023. 2023 edition of national map released. — *China Daily*, 28.08.2023, <https://www.chinadaily.com.cn/a/202308/28/WS64ec91c2a31035260b81ea5b.html> (vaadatud 19.09.2025).

Morris-Suzuki, Tessa; **Morris Low**; **Leonid Petrov**; **Timothy Y. Tsu** 2015. *East Asia Beyond the History Wars: Confronting the Ghosts of Violence*. Abingdon, Oxon: Routledge.

Polianichev, Oleksandr 2025. The History of Aggression in Asia That Moscow Wants to Erase. — *New Lines Magazine*, 9.05.2025. <https://newlinesmag.com/essays/the-history-of-aggression-in-asia-that-moscow-wants-to-erase/> (vaadatud 25.02.2026).

PRC MFA (Ministry of Foreign Affairs, People's Republic of China) 2001. *Treaty of Good-Neighborliness and Friendly Cooperation Between the People's Republic of China and the Russian Federation*. https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/gb/202405/t20240531_11367098.html (vaadatud 25.02.2026).

PRC SCIO (The State Council Information Office of the People's Republic of China) 2018. *China's Arctic Policy*, 26.01.2018. https://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm (vaadatud 25.02.2026).

PRC State Council, 2025. Xi says bilateral ties show China, Russia good neighbors, true friends. — *Xinhua*, 24.02.2025. https://english.www.gov.cn/news/202502/24/content_WS67bc4abfc6d-0868f4e8efed2.html (vaadatud 23.02.2026).

Quénelle, Benjamin ja Harold Thibault 2025. Xi and Putin's strategic friendship. — *Le Monde*, 2.09.2025. https://www.lemonde.fr/en/international/article/2025/09/02/xi-and-putin-s-strategic-friendship_6744954_4.html (vaadatud 25.02.2026).

Reza, Hasmath 2025. Chinese Citizens' Global Perception Survey (CCGPS). University of Alberta. <https://www.howchinaseestheworld.com> (vaadatud 25.02.2026).

Sapolsky, Robert M. 2017. *Behave: The Biology of Humans at Our Best and Worst*. New York: Penguin Press.

Sheridan, Michael 2024. *Punane Keiser: Xi Jinping ja tema uus Hiina*. Tallinn: Helios.

Simon, Herbert A. 1955. A Behavioral Model of Rational Choice. — *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 69, No. 1, pp. 99–118.

Slodkowski, Antoni ja Laurie Chen 2025. China's Xi affirms 'no limits' partnership with Putin in call on Ukraine war anniversary. — *Reuters*, 24.02.2025. <https://www.reuters.com/world/xi-putin-hold-phone-call-ukraine-war-anniversary-state-media-says-2025-02-24/> (vaadatud 25.02.2026).

Snow, Philip 2023. *China and Russia: Four Centuries of Conflict and Concord*. New Haven, London: Yale University Press.

Solonina, Mayya ja Katja **Drinhausen** 2020. Chinese and Russian media partner to "tell each other's stories well", MERICS, 22.12.2020. <https://merics.org/en/comment/chinese-and-russian-media-partner-tell-each-others-stories-well> (vaadatud 25.02.2026).

Stephan, John J. 1994. *The Russian Far East: A History*. Stanford: Stanford University Press.

Zang, Dongsheng 2024. Imperial collision: Future of China's relations with Russia. — *Washington International Law Journal*, Vol. 34, No. 1, p. 76–98.

Zhang, Zongyong, **Shan Yuli**, **Martin R. Tillotson** et al. 2025. Water-saving strategies across prefectures should target the manufacturing and agriculture sectors in China. *Communication Earth & Environment*, Vol. 6, No. 1, 349, pp. 1–18.

Zhongguo lishi 中国历史, 七年级 [Hiina ajalugu seitsmendale klassile]. Shanghai: East China Normal University Press.

Zuenko, Ivan Yu 2024. Between Cooperation and Alarmism: Problems of Common History Interpretation in Russia and China. — *Russia in Global Affairs*, Vol. 22, No. 4, pp. 155–170.

Terrill, Ross 2006. *Uus Hiina impeerium*. Tartu: Ilmamaa.

Turcsányi, Richard Q. et al. 2022. *Chinese views of the world at the time of the Russia-Ukraine war: Evidence from a March 2022 public opinion survey*. Olomouci: Palacky University Press and CEIAS. https://ceias.eu/wp-content/uploads/2022/05/CN-poll-report-final_may11.pdf (vaadatud 25.02.2026).

Van der Noll, Jolanda ja Henk Dekker 2016. A comparative analysis of Chinese urban citizens' attitudes towards the EU, the United States, Russia and Japan. — *International Relations*, Vol. 30, No. 4, pp. 456–472.

Wang, Zheng 2008. National Humiliation, History Education, and the Politics of Historical Memory: Patriotic Education Campaign in China. — *International Studies Quarterly*, Vol. 52, No. 4, pp. 783–806.

Whitmore, Brian 2025. The China File. *The Power Vertical* (podcast), Charles T. McDowell Center for Global Studies, University of Texas, 13.06.2025. <https://www.powervertical.org/2025/06/13/the-china-file/> (vaadatud 25.02.2026).

Yu, Lei 2024. *The Rise of China and the China-Russia Strategic Partnership*. Singapore: Palgrave Macmillan.

Analüüsitud veebiallikad

Dong Dian Lishi Zhao Fu Gui [懂点历史赵富贵] 2025. 普京已亲自过问，核破冰船已经就位，俄国决心把海参崴变成新香港 [Putin on juba isiklikult asja käsile võtnud — aatomijäämurdja on kohal, Venemaa on otsustanud muuta Vladivostoki uueks Hongkongiks]. *Jinri Toutiao*, 14.09.2025, https://www.toutiao.com/article/7548660029882810895/?channel=&source=search_tab (vaadatud 28.09.2025).

Guanshi Zhibang [观史之邦] 2025. 苏联解体后，俄罗斯几乎丢了黑海和波罗的海，为何依旧不发展远东 [Pärast Nõukogude Liidu lagunemist kaotas Venemaa peaaegu Musta mere ja Läänemere – miks ei arendata ikka veel Kaug-Ida?]. *Jinri Toutiao*, 03.08.2025, <https://sso.toutiao.com/login/?service=https://www.toutiao.com/article/7534165808969171498/?channel=&source=news> (vaadatud 03.08.2025).

Henan Sheng [河南省] 2025. 比武力侵占更隐蔽的，是用地图“合法化”掠夺：这招，俄国人几百年前就在用了 [Veel varjatum kui sõjaline vallutamine on kaartide abil rüüstamise 'legaliseerimine': venelased kasutasid seda nippi juba sajandeid tagasi]. *Sohu.com*, 24.09.2025. https://www.sohu.com/a/938079955_122124715 (vaadatud 03.10.2025).

Jianghu Xiao Xiaosheng [江湖小晓生] 2025. 沙俄违背尼布楚条约，苏联修改加拉罕宣言，边境条约还有几分可信 [Kuna Vene tsaaririik rikkus Nertšinski lepingut ja Nõukogude Liit muutis Karakhani deklaratsiooni, siis kui usaldusväärsed on piirilepingud?]. *Jinri Toutiao*, 23.01.2025. https://www.toutiao.com/article/7504634250466099746/?channel=&source=search_tab, vaadatud 22.07.2025.

Jisu Jiaozi5 [极速饺子5] 2025. 俄国60年拿下1200万km²的西伯利亚，中原王朝为何做不到 [Venemaa vallutas 60 aastaga 12 miljonit km² Siberit – miks ei suutnud põlised Hiina dünastiad seda?]. *Jinri Toutiao*, 20.07.2025. <https://www.toutiao.com/article/7529116131714433570/?channel=&source=news> (vaadatud 21.07.2025).

Laofan Tan Shi [老范谈史] 2025. 160年前的悲惨历史，清朝把海参崴割让，为何无法回归 [160 aasta tagune traagiline ajalugu – Qing-dünastia loovutas Haishenwei. Miks ei saa seda tagasi võtta?]. *163.com*, 05.02.2025. <https://www.163.com/dy/article/JNKU569V0556660T.html> (vaadatud 18.09.2025).

Leng Qingqiu [冷清秋] 2025. [俄国史料] 俄罗斯对中国的早期认知 [[Venemaa ajaloolised allikad] Venemaa varajane arusaam Hiinast]. *Jinri Toutiao*, 20.07.2025 https://www.toutiao.com/article/7528590277141938731/?channel=&source=search_tab vaadatud (20.07.2025).

Meitian Kaixin [每天开心] 2025. 跟着俄国混，三天饿九顿？俄国有这么多资源，为何搞不好经济 [Venemaad järgides nälgiksime üheksa korda kolme päeva jooksul? Venemaal on nii palju ressursse, miks ei suudeta majandust korda teha?]. *Jinri Toutiao*, 20.07.2025. <https://sso.toutiao.com/login/?service=https%3A%2F%2Fwww.toutiao.com%2Farticle%2F7528860037574361663%2F%3Fchannel%3D%26source%3Dnews> (vaadatud 20.07.2025).

NA 2021. If Russia hadn't sold Alaska to the US, how big would Russia be? *Jinri Toutiao*, 14.12.2021, link ei ole kättesaadav, vaadatud 20.04.2025.

Shiyi Shijie [诗意世界] 2025. 中俄争议领土现已解决，俄罗斯却有了新想法！揭秘中俄边境现状 [Hiina ja Venemaa piiritüli on nüüd lahendatud, kuid Venemaal on tekkinud uus mõte! Paljastus: milline on praegune olukord Hiina–Venemaa piiril]. *163.com*, 10.06.2025. <https://sou.toutiao.com/search/jump?url=http%3A%2F%2Fwww.163.com%2Fdy%2Farticle%2FK1NQ6OEH0543HG0Q.html&aid=4916&jtoken=> (vaadatud 19.09.2025).

Tan Laoshi Dili Gongzuoshi [谭老师地理工作室] 2025. 中俄曾经约定：将海参崴于1995年归还我国，为何至今都未归还，勘察加半岛 [Hiina ja Venemaa leppisid kunagi kokku: Haishenwei tagastatakse meie riigile 1995. aastal. Miks ei ole seda tänaseni tagastatud? Kamtšatka poolsaar]. *163.com*, 22.06.2024. <https://www.163.com/dy/article/K6JHRSC705568K62.html> (vaadatud 19.09.2025).